

**ЗА ПОЛСКИТЕ ЛИЧНИ ИМЕНА,
ОБРАЗОВАНИ ОТ РИМСКИ ПРЕНОМЕН**

Гергана Петкова
Пловдивски университет „Паусий Хилендарски“

**POLISH PERSONAL NAMES DERIVED FROM ROMAN
PRENOMINA**

Gergana Petkova
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

The research object of the present text is Polish personal names (and their variants), derived from a Roman praenomen. The aim is to present their full list and their initial meaning as well.

The researched anthroponyms are divided into three groups according to: 1) the type of the appellative used as a base during the process of derivation; 2) the model used for anthroponym coined from a Latin name; 3) the canonization by the Catholic church, the Orthodox one, or by both of them.

Key words: Polish personal name, Roman praenomen

В периода от основаването на града до Средновековието се наблюдават различни практики при именуването на гражданите в Древния Рим. Като класическа се възприема тази от тях, използвана от римския елит по време на Републиката и началните години на Империята. Това се дължи на факта, че най-голям брой писмени паметници, съдържащи информация относно именната система, могат да бъдат отнесени към този времеви отрязък¹.

Мъжките имена при римляните съдържат минимум два компонента² – лично име (*praenomen*) и родово име³ (*nomen*) (Джонсън 1903,

---

¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions

² Това е валидно от епохата на Републиката. Най-ранните легенди за Рим, отнасящи се до т. нар. царски период или времето на царете, ни дават информация, че първоначално се използва едно-единствено име (например *Ромул* – *Romulus*,

Рем – *Remus*, *Фаустул* – *Faustulus*), а с течение на времето с нарастването на населението редом с тях се появяват и двучленни имена (например, *Нума Помпилий* – *Numa Pompilius*, *Анк Марций* – *Ancus Martius*, *Тул Хостилий* – *Tullus Hostilius*) (Джонсън 1903, 1932; Смит 1875: 800). Вероятно по правило се използват единичните имена, а двучленните възникват постепенно, изведени от традиционната комбинация, засвидетелствана в надписите, на единично име с името на главата на семейството в родителен падеж (например *Marcus Marci*, *Caecilia Metelli*) (Джонсън 1903, 1932).

Интересно е да се отбележи, че сабините от самото начало на тяхното съществуване до края им използват винаги две имена – едното е собствено, изпълняващо ролята на преномен, а второто показва рода, към който носителят му принадлежи, и което обикновено завършва на *-ius* или *-eius*. Понякога сабинянин може да притежава две родови имена: едното – показващо рода на неговия баща, а другото – рода на майка му, като няма точно определен ред, по който двете родови имена да бъдат използвани. Според Гьотлинг (Göttling) момчетата при сабините носят две родови имена (бащиното и майчиното), а след като се оженят, заменят майчиното си родово име с това на съпругата си. Но за това предположение не съществуват конкретни доказателства.

Представителите на племето на сабините могат да притежават и когномен, който замества собственото име. Както при римляните, тези когномени поставят рамките на отделните семейства в рамките на един род (Смит 1875: 801).

Когато в източниците се споменава, че най-древните римляни използват първоначално само едно име, обикновено се дават примери с имена на представители на племето на латините. По-късно и при тях се появяват двучленните имена, които обикновено се състоят от две родови имена или от родово име и когномен (Смит 1875: 801).

Според древните историци етруските притежавали само по едно име, но в много надписи от урни, намерени в Етрурия, се откриват двучленни имена: едно – играещо ролята на преномен, и второ – което винаги завършва на суфикс *-na*. По мнение на Мюлер (Müller) и Гьотлинг (Göttling) етруските никога не са използвали родови имена и този антропоним, завършващ на суфикс *-na*, представлява когномен или агномен. Нибур (Niebuhr) е на противоположното мнение. Според него този суфикс съответства на използвания при сабините и римляните *-ius* и имена като *Порсена* (*Porsenna*), *Спурина* (*Spurinna*), *Цецина* (*Caecina*), *Перперна* (*Perperna*), *Вибена* (*Vibenna*) и т. н. не са нищо друго освен родови имена (Смит 1875: 801).

От сравняването на антропонимните системи на трите племена, участващи в обединението с римляните, става ясно, че последните основополагат своята именна система върху тази на сабините и отчасти – върху тази на латините (Смит 1875: 801).

³ В надписите след личното и родовото име на римския гражданин се добавя личното име на неговия баща, дядо и дори прадедо (например името на римски консул през 42 г., пр. н. е. *L(ucius) Menatius*, *L(ucii) f(ilius)*, *L(ucii) n(epos)*, *L(ucii) pron(epos)*, *Planctus* – *Луций Мунаций Планк, син на Луций, внук на Луций, правнук на Луций*).

1932; Фьодорова 1982: 85)/ *nomen gentile* (Джонсън 1903, 1932; Фелекан 2010а: 65)/ *nomen gentilicium* (Джонсън 1903, 1932)). Възможно е гражданинът да притежава и прякор, който да е род (cognomen⁴) или личен (agnomen) (Фьодорова 1982: 85; Фелекан 2010а: 65). Знатните римляни често добавят и информация за това чий син са (например, *M. Porcilius Regulus, filius M. Procilii Nocetae* (Марк Порцилий Регул, син на Марк Порцилий Ноцета)) (Фелекан 2010а: 70).

В редки случаи преноменът на бащата стои след когномена му или въобще липсва.

При изписването на пълното име на даден римски гражданин може да бъде указана и трибата (tribus от форма за **Dat. pl./Abl. pl.** от лат. *tres, trium* – „дърво“, район на Рим и прилежащите към него земи), към която той принадлежи (например, *L(ucius) Caecilius, L(ucii) f(ilius), Pap(iria tribu), Optatus* – Луций Цецилий Опат, син на Луций от трибата Папурия). Градските триби в Рим са: *Collina, Esquilina, Palatina, Suburana (Sucusana)*; а селските са: *Aemilia, Aniensis, Arnensis (Arniensis), Camilia, Claudia, Clustumina, Cornelia, Fabia, Falerna/Falerina, Galeria, Horatia, Lemonia, Maecia, Menenia, Oufentina/Oufetina, Papiria, Pollia, Pomptina/Pontina, Publilia (Poblilia, Poplilia), Pupinia (Popinia), Quirina, Romilia, Sabatia/Sabatina, Scaptia, Sergia, Stellatina, Teretina, Tromentina, Velina, Voltinia/Votinia, Voturia* (Фьодорова 1982: 89 – 91). Упоменаването на трибата е вид доказателство за изконен римски произход (http://www.vroma.org/~bmcmanus/roman_names.html). Първоначално по времето на Ромул (*Romulus*) трибите са само три: *Ramnes, Tities* и *Luceres*, а през 242 г. пр. н. е. техният брой достига 35 (http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions; <http://www.novaroma.org>).

Рядко в надписи при изписването на името на даден римски гражданин се упоменава и неговият роден град (например *C Cornelius, C f(ilius), Pom(ptina tribu), Dert(ona), Verus* – Гай Корнелий Вер, син на Гай, от Помптинската триба, родом от Дертоната – дн. Тортона, лигурски град в Северна Италия) (Фьодорова 1982: 89 – 91).

⁴ Когноменът се използва за всички членове на дадена фамилия – от най-главния, наричан *pater familiae*, до робите. Първоначално изпълнява ролята на индивидуален прякор, но по време на императорския период загубва индивидуализация си характер и започва да се унаследява и да се предава от поколение на поколение. От него може да се получи информация за родствените връзки, родината, етническият произход или местообитанието на притежателя му (Фелекан 2010а: 65).

Има засвидетелствани случаи в писмените паметници, когато първородният син и първородната дъщеря унаследяват бащиния си когномен, а брат им и сестра им, родени след тях, приемат когномена на своята майка (Фелекан 2010а: 71).

Това представлява тричленната именна система⁵ (наречена *tria nomina* или „трите имена“) в Древния Рим. Първоначално тя е била валидна само за патрицианските родове. Предполага се, че системата функционира от V в. пр. н. е., но официално се среща в документи от II в. пр. н. е. и се запазва в този вид до управлението на Сула (*Sulla*), т. е. до началото на Републиката (Фелекан 2010а: 66). Тя е уникална, среща се само при племената, обитавал Италийския полуостров, и коренно се различава от практиките на именуване при народите от другите части на Европа и дори на Средиземноморието, при които е типична употребата на комбинация от монотематично и дитематично лично име⁶.

Преноменът (*praenomen* < *prae* – „преди, пред“ + *nomen* – „име“) (лично име) се дава при раждането, а родовото име се унаследява (Фелекан 2010а: 65), но понеже съществува традиция първородният син да наследи както личното⁷, така и родовото име на своя баща, когноменът служи да индивидуализира отделните членове на дадена фамилия (Фелекан 2010а: 70 – 71). Дори през 230 г. пр. н. е. тази традиция се узаконява с постановление на Сената, т. е. преноменът на бащата задължително се предава на най-големия син (Фьодорова 1982: 86).

Според *Варон (Varro)* съществува списък, включващ 18 лични имена, от които може да се избира (Фелекан 2010а: 65). Всъщност имената, засвидетелствани в античните текстове като римски преномени, са доста повече. Интересно е да се отбележи, че антропонимите с най-голяма фреквентност на употреба са били толкова популярни,

---

⁵ Употребата на трите имена едновременно е много рядка. Среща се само при много официално общуване или при изписването на имената на римския гражданин в надписи. Обикновено при нормална форма на общуване се използва преноменът в комбинация с родовото име или когномена (http://www.vroma.org/~bmcmanus/roman_names.html).

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions

⁷ При наследяването на името от първородния син той може да получи абсолютно същото име като това на своя баща или от бащиното име да се образува ново, което като част на речта представлява прилагателно име (например *Marcus* – съществително собствено име > *Marcus* – прилагателно име със значение „принадлежащ, отнасящ се до Марк“) (Фелекан 2010а: 71).

Обикновено името се дава от бащата на деветия ден от раждането (*dies lustricus/dies nomen/nominalia*) (Джонсън 1903, 1932; Смит 1875: 801). Ако бебето е момиче, се кръщава на осмия ден от раждането (Смит 1875: 801).

В по-древни времена обаче преноменът е даван при навлизането в пубертета (според различните източници при навършване на 14 или на 17 години), когато се връчва и *toga virilis* (букв. „тога на мъжеството“) (Смит 1875: 801).

че в писмените текстове са представени от абривиатури⁸, например: *Appius* (*Ap.*, *App.*) (Фьодорова 1982: 86), *Aulus*⁹ (*A./Aul.*) (Фьодорова 1982: 85), *Caeso/Kaeso* (*K.*), *Caius/Gaius* (*C./G.*¹⁰), *Cnaeus/Gnaeus*¹¹ (*Cn./Gn.*¹²), *Decimus*¹³ (*D./Dec.*), *Lucius*¹⁴ (*L.*), *Mamercus* (*Mam.*), *Manius* (*M'*)¹⁵, *Marcus*¹⁶ (*M.*), *Numerius* (*N.*), *Opiter* (*Opet.*), *Publius*¹⁷ (*P.*), *Quintus*¹⁸ (*Q.*, *Qu.*), *Septimus* (*Sept.*), *Servius* (*S.*, *Ser.*) (Фьодорова 1982: 86), *Sextus* (*S.*) (Джонсън 1903, 1932)/(*Sex.*) (Джонсън 1903, 1932; Фьодорова 1982: 86)/(*Sext.*) (Джонсън 1903, 1932), *Spurius*¹⁹ (Фьодорова 1982: 86) (*S./Sp.*), *Tiberius* (*Ti./Tib.*), *Titus* (*T.*). По-рядко срещаните преномени са: *Agrippa*, *Ancus*, *Annius*, *Aruns*, *Atta*, *Cossus*, *Denter*, *Eppius*, *Faustus*, *Fertor*, *Herius*, *Hospolis*, *Hostus*, *Lar*, *Marius*, *Mesius*, *Mettus*, *Minatius*, *Minius*, *Nero*, *Novius*, *Numa*, *Opiavus*, *Opiter*, *Ovius*, *Pacvius* (*Paquius*), *Paullus*, *Percennius* (*Pescennius*), *Petro*, *Plancus*, *Plautus*, *Pompo*, *Popidius*, *Postumus*, *Primus*, *Proculus*, *Pupus*²⁰, *Retus*,

⁸ Преноменът се изписва с пълната му форма само когато е употребен самостоятелно или когато е използван за обръщение към представител на по-ниска прослойка (Джонсън 1903, 1932). След втората половина на II в. от н. е. популярността на преномените все повече отслабва поради засилената индивидуализираща роля на когномените и те биват пропускани дори в писмените паметници (Фелекан 2010а: 70).

⁹ Съществува простонародна форма *Olus*, чията абривиатура е *O.* (Фьодорова 1982: 85).

¹⁰ Тази абривиатура, използвана за съкращаване на името, се среща много рядко (Фьодорова 1982: 86).

¹¹ Архаичната форма на името е *Gnaivos*. Паралелно с посочената по-горе форма се използват и *Naevus* и *Naeus*. Много рядко се е съкращавало с помощта на абривиатурата *Gn.* (Фьодорова 1982: 86).

¹² Тази абривиатура, използвана за съкращаване на името, се среща много рядко (Фьодорова 1982: 86).

¹³ Архаичната форма на името е *Decimos* (Фьодорова 1982: 86).

¹⁴ Архаичната форма на името е *Loucios* (Фьодорова 1982: 86).

¹⁵ Апострофът (') като писмен знак не се използва от римляните и в случая е зает от писмеността на етруските (http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions; <http://www.novaroma.org>).

¹⁶ Среща се и формата *Marqus* (Фьодорова 1982: 86).

¹⁷ Архаичната форма на името е *Poblios*, чията абривиатура е *Po.* (Фьодорова 1982: 86).

¹⁸ Срещат се и простонародните форми *Cuntus*, *Quinctus* и *Quintulus* (Фьодорова 1982: 86).

¹⁹ В някои случаи името може да е употребено не в качеството си на преномен, а като прякор със значение „неженен“ (Фьодорова 1982: 86).

²⁰ Името е със значение „момченце“ и се употребява и като обръщение към малко дете (Фьодорова 1982: 86).

Salvius, Secundus, Sertor, Servius, Staius, Tertius, Tirrus, Trebius, Tullus, Turus, Volero, Volusus, Vopiscus. Те винаги се изписват с пълните си форми, без да бъдат съкращавани (Фьодорова 1982: 86).

Някои от преномените не са с изконно латински произход, а са навлезли от именните системи на съседните племена. Оските и умбрийците използват в качеството на лично име *Ancus, Attius, Decius, Herius, Marius, Mettius, Minatius, Minius, Nerijs, Novius, Numa, Numerius, Ovijs, Paccius, Pompo, Salvius, Seppius, Staius, Taurus, Trebius, Vibius, Vettius*, а етруските²¹ *Arruns (Ar.), Aule (A.), Cae (C.), Caeles, Cneve (Cn.), Karcuna, Lar, Larce, Laris (Lr.), Larth (La., Lth.)*²², *Lucie (L.), Mamarce (Mam.), Marce (M.), Metie, Pavle, Puplie (P.), Sethre (Se.), Spurie (S.), Thefarie, Tite (T.), Uchtave, Vel (Vl.), Velthur (Vth.), Vipie (V.)*²³. Етруските преномени *Aule (A.), Cae (C.), Cneve (Cn.), Lucie (L.), Mamarce (Mam.), Marce (M.), Metie, Pavle, Puplie (P.), Spurie (S.), Thefarie, Tite (T.), Uchtave* и *Vipie (V.)* могат лесно да бъдат разпознати в *Aulus, Gaius, Gnaeus, Lucius, Mamercus, Marcus, Mettius, Paullus, Publius, Spurius, Titus, Tiberius, Octavius* и *Vibius*. Съществува спор обаче дали те са изконно етруски и са заети от римляните или точно обратното – те са изконно латински и са заети от етруските (http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions; <http://www.novaroma.org>).

В зависимост от тяхната популярност и фреквентност на употреба в писмени текстове римските преномени могат да бъдат „класирани“, както следва: *Lucius, Gaius, Marcus, Publius, Quintus, Titus, Aulus, Gnaeus, Spurius, Sextus, Servius, Manius, Tiberius, Caeso, Nimerius, Decimus (ibi dem)*.

В самото начало, когато етимологията на името е ясна за всички носители на езика, преномените са давани според обстоятелства, съпро-

---

²¹ Жените при етруските са притежавали преномен. От етруските писмени паметници е съставен следният списък от засвидетелствани женски лични имена: *Fasti (F.), Hasti (H.), Larthi, Lethi, Ramtha (R.), Ravnthu, Tanaquil (Thx.), Titia (T.), Thana (Th.), Vela*. Предполага се, че антропонимите *Fasti* и *Hasti* са изведени от латинското име *Fausta* (http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions; <http://www.novaroma.org>).

²² Етруските преномени *Lar, Larce, Laris (Lr.), Larth (La., Lth.)* са асимилирани от римската система, но за петте имена се използва само формата *Lar*. Това е и единственото етруско име, което се използва и днес (http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions; <http://www.novaroma.org>).

²³ Друг любопитен факт е, че етруските използват и деминутивни форми както за мъжките преномени (*Arnza < Arruns, Venel/ Venox < Vel*), така и за женски (*Ravntzu < Ranvthu*) (http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions; <http://www.novaroma.org>).

вождаци раждането на детето. Така *Луций (Lucius)* носи изконното значение „роден през деня“, а *Маний (Manius)* „роден сутринта“, *Квинт (Quintus)*, *Секст (Sextus)*, *Децим (Decimus)*, *Постум (Postumus)* показват поредността на раждане; *Сервий (Servius)* е изведен от глагола *servo*, 1 – „пазя, съхранявам; наблюдавам“, а *Гай (Caius/ Gaius)* от *gaudeo*, 2 – „хваля, възхвалявам“. Други са образувани от теоними като *Марк (Marcus)* и *Мамерк (Mamercus)* от *Марс (Mars)*, *Тиберий (Tiberius)* от името на бога на река *Тибър (Tiberis)* (Джонсън 1903, 1932).

С течение на времето много от имената излизат от употреба, а още през класическия период от развитието на латинския език изконното им значение бива забравено (Джонсън 1903, 1932; Фьодорова 1982: 85).

Допълнително ограничение при избора на лично име е, че в отделните родове се употребяват само някои от горепосочените преномени. В *Клавдиевия (gens Claudia)* се използват само следните шест преномена: *Гай (Caius/Gaius)*, *Децим (Decimus)*, *Луций (Lucius)*, *Публий (Publius)*, *Сервий (Servius)* и *Тиберий (Tiberius)* (Джонсън 1903, 1932), в *Домициевия (gens Domitia)* и *Ахенобарбовия род (gens Ahenobarba)* – само *Гней (Cnaeus/Gnaeus)* и *Луций (Lucius)* (Фьодорова 1982: 86), в *Емилиевия род (gens Aemilia)* само *Гай (Caius/Gaius)*, *Гней (Cnaeus/Gnaeus)*, *Луций (Lucius)*, *Мамерк (Mamercus)*²⁴, *Маний (Manius)*, *Марк (Marcus)*, *Квинт (Quintus)* и *Тиберий (Tiberius)*, в *Юлиевия (gens Iulia)* може да се избира между *Вописк (Vopiscus)*,²⁵ *Гай (Caius/Gaius)*, *Луций (Lucius)* и *Секст (Sextus)* (Джонсън 1903, 1932). В рамките на рода се обособяват отделни семейства, в границите на които се преразпределя употребата на използваните от рода преномени, което налага допълнително ограничение. *Claudii Neronēs* използват единствено *Децим (Decimus)* и *Тиберий (Tiberius)*, а *Cornelii Scipiones* – само преномените *Гней (Cnaeus/Gnaeus)*, *Луций (Lucius)* и *Публий (Publius)* (Джонсън 1903, 1932).

Представителите на най-консервативните родове използват не повече от три-четири преномена, а другите обикновено имат право на избор между шест или седем. Това е белег на елитарност. Патрициите искат да се отличават от плебеите. Допълнително те предпочитат употребата на редки и необичайни лични имена. Дори през последните два века от съществуването на Републиката и в ранните години на Империята сред аристократичните среди е било на мода да възраждат

²⁴ Името *Мамерк – Mamercus (Mam)* се среща само при представителите на *Емилиевия род (gens Aemilia)* (Джонсън 1903, 1932).

²⁵ Този преномен излиза от употреба твърде рано (Джонсън 1903, 1932).

стари и излезли от употреба преномени (http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions; <http://www.novaroma.org>).

Личните имена на престъпниците биват изключвани от списъка на рода, към който те принадлежат. Поради тази причина в *Клавдиевия род* (*gens Claudia*) не се използва името *Луций* (*Lucius*), а в *Манлиевия род* (*gens Manlia*) – името *Марк* (*Marcus*). След политическото разобличение на *Марк Антоний* (*Marcus Antonius*) с решение на Сената от *Антониевия род* (*gens Antonia*) също е „заличено“ името *Марк* (*Marcus*) (Фьодорова 1982: 86).

След възникването на християнството и разпространението му в Европа една огромна част от древните римски имена са канонизирани и така постепенно започват да навлизат в чужди антропонимни системи – в това число в полската.

Обект на настоящото изследване са 11 мъжки и 6 женски полски лични имена (вкл. и производни от тях антропоними), които са изведени от римски преномени.

Разглежданите имена разпределяме в няколко групи с оглед на изходния им апелатив и според използвания модел на деривация от латинския антропоним. Целта е да се проследи изконното значение на изследваните римски преномени, което с течение на времето е избледняло. Възможна е и замяна с т. нар. „народна етимология“ под въздействие на направени асоциации с лексеми, които са характерни за езика, в чиято именна система римският антропоним е навлязъл.

Допълнителна класификация е направена на базата на екстралингвистичната информация относно канонизацията на имената.

Полските лични имена, мотивирани от римски преномен, могат да бъдат класифицирани на базата на готовите лексикални единици, от които са изведени, както следва:

Мъжки полски лични имена

I. Класификация според мотивиращата дума

1. Имена, образувани от прилагателно име: Faust (< *faustus*, 3 – „благоприятен, късметливски, щастлив“), Oktawiusz (< *octavus*, 3 – „осми“), Paweł (< *paullus*, 3/ *paulus*, 3 – „малък; скромен“), Sykstus (< *sextus*, 3 – „шести“), Tyberiusz (< *Tiberius*, 3 – „на Тибър (река, преминаваща през Рим); по името на бога на р. Тибър, син на Янус“);

2. Имена с нееднозначна етимология: Cezariusz/ Cezary (< 1) лат. *caesaries, ei, f* – „коса“; 2) лат. *caedo*, 3 – „режа“), Gajusz/

Kajusz (< 1) неясно значение; 2) лат. *gaudeo*, 2 – „радвам се“), Lucjusz (< 1) лат. *lux, lucis, f* – „светлина“; 2) лат. *lucius*, 3 – „ярък, светъл, блестящ“), Marek (< 1) римското митологично име *Mars* (т. е. от *Martius*, 3 – „роден през март, месец, посветен на бог Марс“; 2) лат. *mas, maris* – „мъжествен“; 3) лат. *marcius, i, m* – „чук, чукче“; 4) лат. *marceo*, 2 – „посърнал съм; изтощен съм“), Serwiusz (< 1) лат. *servo*, 1 – „пазя, предпазвам“; 2) лат. *servus, i, m* – „роб“), Tytus (< 1) неясно значение; 2) лат. *titulus, i, m* – „титла“; 3) лат. *tueor, tuitus, tutus sum*, 2 – „гледам“; 4) от дума с етруски произход *titus* – „защитаващ честта; почтен“; „полски гълъб“).

От направената класификация става ясно, че разглежданите групи са само две и по-голяма (макар и само с един антропоним) е тази, в която са представени имената с нееднозначна етимология.

Съществуват два модела за образуване на полски антропоними от латинско име – директно от формата за *Nom. sg.* на изходното латинско име или от неговата работна основа, т. е. от формата му за *Gen. sg.*, но с изпуснат падежен формант.

II. Класификация според модела на образуване

1. **Имена, образувани от формата за *Nom. sg.* на изходното латинско име:** Cezariusz/Cezary (< *Caesar*), Gajusz/Kajusz (< *Caius/Cajus/Gaius*), Lucjusz (< *Lucius*), Oktawiusz (< *Octavius*), Serwiusz (< *Servius*), Sykstus (< *Sextus/Sixstus*), Tyberiusz (< *Tiberius*), Tytus (< *Titus*);
2. **Имена, образувани от работната основа на изходното латинско име:** Faust (< *Faustus*), Marek (< *Marcus*), Paweł (< *Paullus/Paulus*).

Очевидно е, че по-продуктивен при мъжките полски лични имена, образувани от римски преномен, е първият от двата модела.

III. Класификация с оглед на канонизацията

1. **Имена, канонизирани от Католическата църква:**
Sykstus;
2. **Имена, канонизирани и от Католическата, и от Православната църква:** *Cezariusz/Cezary*, *Gajusz/Kajusz*, *Faust*, *Lucjusz*, *Marek*, *Oktawiusz*, *Paweł*, *Tyberiusz*, *Tytus*.

От всички включени в настоящия текст антропоними само един, *Serwiusz*, не е канонизиран. Девет мъжки полски лични имена са включени в официалните канонични списъци на светците и от Католическата, и от Православната църква, а *Sykstus* е канонизирано само от Католическата църква.

Женски полски лични имена

I. Класификация според мотивиращата дума:

1. Образувани от съществително собствено име: Gaja/Kaja (< *Caius/Gaius*), Lucja (< *Lucius*);

2. Имена с нееднозначна етимология: Fausta (< 1) РП *Faustus*; 2) лат. *fausta* – „благоприятна, късметлийска, щастлива“ (форма за ж. р. от прил. име *faustus*, 3 – „благоприятен, късметлийски, щастлив“), Nonna (< 1) името на римската богиня на бременността; 2) РП *Nonnus/Nonus*; 3) лат. *nona* – „девета“ (форма за ж. р. на прил. име *nonus*, 3 – „девети“); 4) лат. *nonna, ae, f* – „монахиня; гледачка на деца“, Oktawia (< 1) РП *Octavius*; 2) лат. *octava* – „осма“ (форма за ж. р. от прил. име *octavus*, 3 – „осми“), Paula (< 1) РП *Paullus/Paulus*; 2) лат. *paula/paulla* – „малка; скромна“ (форма за ж. р. от прил. име *paullus*, 3/ *paulus*, 3 – „мальк; скромен“).

II. Класификация според модела на образуване

Имена, образувани от работната основа на изходното латинско име: *Fausta* (< *Faustus*), *Gaja/Kaja* (< *Caius/Gaius*), *Lucja* (< *Lucius*), *Nonna* (< *Nonnus/Nonus*), *Oktawia* (< *Octavius*), *Paula* (< *Paullus/Paulus*).

III. Класификация с оглед на канонизацията

Имена, канонизирани и от Католическата, и от Православната църква: *Fausta*, *Gaja/Kaja*, *Lucja*, *Nonna*, *Oktawia*, *Paula*.

По-голяма е групата на имената с нееднозначна етимология. Всички от разглежданите женски полски лични имена, изведени от римски преномен, са образувани от работната основа на изходното латинско име и се откриват в официалните канонични списъци и от Католическата, и от Православната църква.

От наблюденията си можем да направим следните изводи:

1. И при мъжките, и при женските полски лични имена най-голяма е групата на антропонимите, които имат нееднозначна етимология. Това е напълно логично, защото изследваните имена са част от най-древния пласт не само на римската антропонимна система, но и на именните системи на другите италиански народи. Това прави невъзможно проследяването на етимологията на името до единствен антропоним, от който то е изведено;

2. С оглед на модела на образуване от изходно латинско име при мъжките полски лични имена по-продуктивен се оказва първият от двата представени модела, докато при женските полски лични имена всички примери са изведени от работната основа на римския преномен. Разликата в преобладаващото използване на горепосочените модели вероятно се дължи на пътя, по който римското име е навлязло в полската именна система. При мъжките антропоними вероятно това се е осъществило директно от латински език, а при женските – като производни на мъжките;

3. И при мъжките, и при женските полски лични имена най-голям е броят на тези, канонизирани и от Католическата, и от Православната църква.

ЛИТЕРАТУРА

- Джонсън 1903, 1932:** Johnson, H. W. *The Private Life of the Romans*. Scott, Foresman and Company, 1903, 1932. (http://www.forumromanum.org/life/johnson_2.html (accessed 19 September 2011)).
- Кнапова 1985:** Кнаповá, М. *Jak se bude jmenovat?* Praha: „Academia“, 1985.
- Смит 1875:** Smith, W. *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*. London: John Murray, 1875, pp. 800 – 803.
- Суперанска 1998:** Суперанская, А. В. *Словарь русских личных имён*. Москва: Издательство АСТ, 1998.
- Трийняк 2005:** Трийняк, І. І. *Словник українських імен*. Київ: Видавництво „Довіра“, 2005.
- Фелекан 2009:** Felecan, O. *Romanian-Ukrainian Connections in the Anthroponymy of the Northwestern Part of Romania*. pp. 399 – 407 (http://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/3973/icos23_399.pdf (09.06. 2013)).
- Фелекан 2010а:** Felecan, O. *A Diachronic Excursion into the Anthroponymy of Eastern Romania*. “Philologia Jassyensia“, An. VI, Nr. 1 (11) 2010, pp. 57 – 80.

Фелекан 2010b: Felecan, O. *Multiethnic Connections Reflected in the Anthroponymy of a Central European Region*. “Nomina Africana“, Journal of the Names Society of Southern Africa, vol. 24 (1)/2010, pp. 1 – 23.

Фьодорова 1982: Фёдорова, Е. В. *Введение в латинскую эпиграфику*. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1982, с. 85 – 101.

<www.behindthename.com> (24.07.2013).

<http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_naming_conventions> (15.08.2014).

<<http://www.imena.org/latin.html>> (18.05.2010).

<www.ksiegaimion.com> (24.07.2012).

<<http://kurufin.narod.ru/>> (24.07.2013).

<www.leksykony.interia.pl> (24.07.2012).

<<http://www.novaroma.org>> (20.04.2011).

<<http://patronii.w.interia.pl/>> (24.07.2012).

<http://www.vroma.org/~bmcmanus/roman_names.html> (21.11.2011).

Индекс на полските лични имена, образуван от римски преномен

Използвани абривиатури:

ЖЛИ – женско лично име;

МЛИ – мъжко лично име;

КС – католически светец/светица;

ПС – православен светец/светица;

РП – римски преномен;

РК – римски когномен.

Мъжки полски лични имена

CEZARIUSZ (T²⁶)/ CEZARY (Б, К, КН, КС, Л, П, Т) (*Cezar (КН), Czarek, Czarus* (К, КС)) – МЛИ, образувано от РП *Caesar*, използван предимно като РК в *Юлиевия род (gens Iulia)* (К), изведен от лат. *caesaries, ei, f* – „коса“ (Б, К, КН, Л, Т), или от *caedo, 3* – „режа“ (КС, Л, Т). Известни личности с това име са *Гай Юлий Цезар (Gaius Iulius Caesar)* (90 – 33 г. пр. н. е.) и неговият осиновен син, *Юлий Цезар Ок-*

---

²⁶ С цел спазване на ограниченията в изискванията за обема и по-лесна четивност на приложения индекс, въвеждаме следните абривиатури за цитираните в него източници: Б = www.behindthename.com; К = <http://kurufin.narod.ru/>; КН = Кнапова 1985; КС = www.ksiegaimion.com; Л = www.leksykony.interia.pl; П = <http://patronii.w.interia.pl/>; С = Суперанска 1998; Т = Трийняк 2005;

тавиан (Iulius Caesar Octavianus), известен като *Август (Augustus)*, които са стоели начело на Римската империя (Б, КН, Т). Името е използвано като титла от императорите, които застават начело на Империята след тях (Б, КН). Име на КС (К, КС, Л, П, Т) и ПС (К, Т);

GAJUSZ/KAJUSZ (*Kajus (Л)*) – МЛИ, образувано от РП *Caius/Cajus/Gaius*, от етруски произход, с неясно значение (Б, К) или е изведено от лат. *gaudeo*, 2 – „радвам се“ (С). Известни личности с това име са *Гай Юлий Цезар (Gaius Iulius Caesar)* и неговият осиновен син, *Гай Октавиан (Gaius Octavius)*, по-късно известен като *Август (Augustus)*, който е и първият римски император (Б, К). Име на римокатолически папа и на КС (К, Л, Т) и ПС (К, С, Т);

FAUST (К, КН, Л) – МЛИ, образувано от РП *Faustus*, възроден от *Сула (Sulla/Sylla)* (К), използван и като РК (Б, К) в *Корнелиевия род (gens Cornelia)* (С), изведен от лат. *faustus*, 3 – „благоприятен, късметливски, щастлив“ (Б, К, КН, Л, С, Т). Име на КС (Б, К, Л, Т) и ПС (Б, К, С, Т);

LUCJUSZ (Б, К, КН, Л) (*Lucio, Lucek, Lucius (К), Lucyś, Łucjusz (К, Л)*) – МЛИ, образувано от РП *Lucius* (Б, К), изведен от лат. *lux, lucis, f* – „светлина“ (Б, К, КН, Л, С, Т), или от *loucus*, 3 – „ярък, светъл, блестящ“ (53). Традиционно е давано на дете, родено при изгрев. Първоначално името е използвано като епитет за *Марс (Mars)* (С). Известни личности с това име са двама етруски царе, както и редица изтъкнати римляни, включително и *Луций Аней Сенека (Lucius Annaeus Seneca)*. Споменава се в Новия завет (Б, К). Име на трима римокатолически папи (Б) и на КС (Б, К, Л, Т) и ПС (Б, К, С, Т);

MAREK (Б, К, КН, КС, Л, П) (*Mareczek (К, КС, Л), Markiel, Marko, Markosz (Л), Markusz (К, КС, Л), Markuszek (Л), Maruś (К, КС, Л)*) – МЛИ, образувано от РП *Marcus* (Б, С, Т), изведен от римското митологично име *Mars* (Б, К, КН) (т. е. от *Martius*, 3 – „роден през март, месец, посветен на бог Марс“ (КС, С), от лат. *mas, maris* – „мъжествен“ (С)), от *marcus, i, m* – „чук, чукче“, или от *marceo*, 2 – „посърнал съм; изтощен съм“ (Т). Известни личности с това име са *Марк Тулий Цицерон (Marcus Tullius Cicero)*, *Марк Антоний (Marcus Antonius)* и *Марк Аврелий (Marcus Aurelius)*. Име на римокатолически папа (Б) и на КС (К, КС, Л, П, Т) и ПС (К, С, Т);

OKTAWIUSZ (К, КН, Л) (*Oktawiuszek (К, Л)*) – МЛИ, образувано от РП *Octavius* (К), използван и като римско родово име (Б, К, КН, Л, С, Т), изведен от лат. *octavus*, 3 – „осми“ (Б, К, КН, Л, С, Т), и е със значение „който е осми“. Традиционно е давано на дете, родено осмо поред или през осмия месец на годината (С). Това е истинското име на

император *Август (Augustus)* (53 г. пр. н. е. – 13 г. от н. е.), роден като *Гай Октавий (Gaius Octavius)* (Б). Име на КС (Б, Т) и ПС (С, Т);

PAWEŁ (Б, К, КН, КС, Л, П, Т) (*Paul, Pawał (Л), Pawcio (К, КС, Л), Pawel (Т), Pawełek (К, КС, Л), Pawil, Pawliczko (Л), Pawlik (К, КС, Л), Pawlisz (Л), Pawliś, Pawlusz, Pawlusza (К, КС, Л), Pawluś, Pawoł (Л)*) – МЛИ, образувано от РП *Paullus/Paulus*, РК (Б, К) в *Емилиевия (gens Aemilia)* (К) и *Фабиевия род (gens Fabia)*, изведен от лат. *paullus, 3/paulus, 3* – „малък; скромен“ (К, КН, КС, Л, С, Т). Известна личност с това име е *Юлий Павел (Julius Paulus)*, известен юрист, съвременник на *Александър Север (Alexander Severus)* (Б). Среща се в Новия завет (Б, К). Име на шестима римокатолически папи (Б) и на КС (Б, К, КС, Л, П, Т) и ПС (Б, К, С, Т);

SERWIUSZ (Л) – МЛИ, образувано от РП *Servius* (Б, К), използван предимно в *Сулпицевия род (gens Sulpicia)*, изведен от лат. *servo, 1* – „назя, предназвам“ (Б, К), или от *servus, i, m* – „роб“ (С). Известна личност с това име е *Сервий Тулий (Servius Tullius)*, шестият римски цар (467 – 433 г. пр. н. е.) (Б);

SYKSTUS (К, КН, П) (*Sykstusek, Sykstusik, Sykstuś (К)*) – МЛИ, образувано от РП *Sextus/Sixstus* (Б, К, С), използван и като РК (К), изведен от лат. *sextus, 3* – „шести“ (Б, К, С, Т). По традиция е давано на детето, роденото шесто поред или през шестия месец на годината (Б). Име на петима римокатолически папи и на КС (К, П, Т);

TYBERIUSZ (КН, Л) (*Tiberiuszek (Л)*) – МЛИ, образувано от РП *Tiberius* (Б, К, КН, Л), изведен от лат. *Tiberius, 3* – „на Тибър (река, преминаваща през Рим) (Б, К, КН, Л, С, Т); по името на бога на р. Тибър, син на Янус (С)“. Известна личност с това име е вторият римски император, *Тиберий Клавдий Нерон (Tiberius Claudius Nero)*, доведен син на *Август (Augustus)* (роден през 32 г. пр. н. е., умрял през 36 г. от н. е.) (Б). Име на КС (К, Т) и ПС (С, Т);

TYTUS (Б, К, КН, Л) (*Tytek, Tytusik, Tytuś (К, Л)*) – МЛИ, образувано от РП *Titus* (Б, С, Т) с неясно значение или е изведено от лат. *titulus, i, m* – „титла“ (Б, Т), от *tueor, tuitus, tutus sum, 2* – „гледам“ (С), или от дума с етруски произход: *titus* – „защитаващ честта; почтен“; „полски гълъб“ (К). Първоначално името се използва като епитет на *Марс (Mars)* (С). Известни личности с това име са римските императори *Тит Флавий Веспасиан (Titus Flavius Vespasianus)* (39 – 81 г. сл. н. е.) и *Тит Ливий Веспасиан (Titus Livius Vespasianus)* (9 – 79 г. сл. н. е.) (Б). Споменава се в Новия завет (един от спътниците на св. Павел, който по-късно става епископ на Крит). Име на КС (К, Л, Т) и ПС (К, Т).

Женски полски лични имена

FAUSTA (К, Л) – ЖЛИ, образувано от РП *Faustus* (Б, К, С, Т) или е изведено от лат. *fausta* – „благоприятна, късметлийска, щастлива“ (форма за ж. р. от прил. име *faustus*, *3* – „благоприятен, късметлийски, щастлив“) (С). Известна личност с това име е дъщерята на Сула (*Sulla/Sylla*) (К). Име на КС (К, Л, Т) и ПС (К, С, Т);

GAJA/KAJA (*Gajana, Gajka, Kajka* (Л)) – ЖЛИ, образувано от РП *Caius/Gaius*. Име на КС и ПС (С);

LUCJA (Б, К, Л) (*Lucia* (К, КС, Л), *Lucjola* (Л), *Łucja* (Б, К, Л), *Łucja* (КН, КС, Л, П)) – ЖЛИ, образувано от РП *Lucius* (Б, К, С, Т). Име на КС (Б, К, КС, Л, П, Т) и ПС (Б, К, Т);

NONNA (КН) – ЖЛИ, образувано от името на римската богиня на бременността (име на една от трите орисници) (Б, С), от РП *Nonnus/Nonus* (Б), от лат. *nona* – „девета“ (форма за ж. р. на прил. име *nonus*, *3* – „девети“) (във връзка с деветте месеца на бременността) (Б, К, КН, С, Т), или от *nonna, ae, f* – „монахиня; гледачка на деца“ (К, С, Т). Традиционно се е давало на детето, родено девето поред или през деветия месец на годината (Б, К, С). Име на КС и ПС (К, Т);

OKTAWIA (К, КН, Л) – ЖЛИ, образувано от РП *Octavius* (Б, С, Т) или е изведено от лат. *octava* – „осма“ (форма за ж. р. от прил. име *octavus*, *3* – „осми“), и е със значение „която е осма“ (С). Известна личност с това име е съпругата на Марк Антоний (*Marcus Antonius*) и сестра на римския император Август (*Augustus*) (Б). Име на КС (Т) и ПС (С, Т);

PAULA (Б, КН, КС, Л) (*Paulka* (КС, Л)) – ЖЛИ, образувано от РП *Paullus/Paulus* (Б, К, С, Т) или е изведено от лат. *paula/paulla* – „малка; скромна“ (форма за ж. р. от прил. име *paullus*, *3*/ *paulus*, *3* – „малък; скромен“) (С). Име на КС (Б, К, Л, Т) и ПС (Б, К, Т).